

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

SOME ISSUES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE PREVENTION OF CORRUPTION OFFENSES OF LEGAL ENTITIES UNDER PUBLIC LAW

Зал Д.О., аспірант кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

orcid.org/0000-0001-7914-4434

У статті досліджуються окремі аспекти адміністративно-правового регулювання профілактики корупційних правопорушень юридичних осіб публічного права. Проаналізовано психологічні, інституційні та нормативно-правові передумови корупційної поведінки, а також проблеми реалізації державної антикорупційної політики у сфері публічного управління. Особливу увагу приділено науковій дискусії щодо ефективності превентивних механізмів, суперечливості законодавчих норм та інституційної спроможності суб'єктів антикорупційної діяльності. Обґрунтовано необхідність удосконалення адміністративно-правових механізмів профілактики корупційних правопорушень у діяльності юридичних осіб публічного права з урахуванням сучасних наукових підходів і стратегічних орієнтирів антикорупційної політики.

У контексті зазначеного особливої актуальності набуває з'ясування місця та ролі адміністративно-правових засобів у системі профілактики корупційних правопорушень, оскільки саме адміністративне право визначає порядок організації публічного управління, регламентацію управлінських процедур та механізми контролю за діяльністю юридичних осіб публічного права. Такий підхід дозволяє розглядати профілактику корупції не як ізольований напрям антикорупційної діяльності, а як складову загального адміністративно-правового механізму забезпечення законності, прозорості та підзвітності у сфері публічного управління.

Метою статті є комплексне наукове осмислення адміністративно-правового регулювання профілактики корупційних правопорушень юридичних осіб публічного права шляхом аналізу психологічних, інституційних і нормативно-правових передумов корупційної поведінки, узагальнення наукових підходів до формування антикорупційної політики, а також виявлення проблемних аспектів чинного адміністративно-правового забезпечення профілактики корупції з урахуванням сучасних стратегічних орієнтирів державної антикорупційної політики з метою обґрунтування напрямів удосконалення превентивних механізмів у діяльності юридичних осіб публічного права.

Ключові слова: корупція, профілактика корупційних правопорушень, адміністративно-правове регулювання, юридичні особи публічного права, антикорупційна політика.

The article examines certain aspects of administrative and legal regulation of the prevention of corruption offenses committed by legal entities of public law. Psychological, institutional, and regulatory prerequisites of corrupt behavior are analyzed, as well as problems related to the implementation of state anti-corruption policy in the field of public administration. Particular attention is paid to the scholarly discussion on the effectiveness of preventive mechanisms, the inconsistency of legislative provisions, and the institutional capacity of subjects involved in anti-corruption activities. The necessity of improving administrative and legal mechanisms for the prevention of corruption offenses in the activities of legal entities of public law is substantiated, taking into account modern scientific approaches and strategic guidelines of anti-corruption policy.

In this context, special relevance is attached to clarifying the place and role of administrative and legal instruments within the system of prevention of corruption offenses, since administrative law determines the organization of public administration, the regulation of managerial procedures, and control mechanisms over the activities of legal entities of public law. This approach makes it possible to consider corruption prevention not as an isolated area of anti-corruption activity, but as an integral component of the overall administrative and legal mechanism for ensuring legality, transparency, and accountability in public administration.

The purpose of the article is to provide a comprehensive scholarly understanding of administrative and legal regulation of the prevention of corruption offenses committed by legal entities of public law through the analysis of psychological, institutional, and regulatory prerequisites of corrupt behavior, the generalization of scientific approaches to the formation of anti-corruption policy, and the identification of problematic aspects of the current administrative and legal framework for corruption prevention, taking into account modern strategic guidelines of state anti-corruption policy, in order to substantiate directions for improving preventive mechanisms in the activities of legal entities of public law.

Key words: corruption, prevention of corruption offenses, administrative and legal regulation, legal entities of public law, anti-corruption policy.

Корупція як соціально-правове явище залишається однією з ключових загроз ефективному функціонуванню публічної влади та реалізації принципів законності і верховенства права. У сучасних умовах протидія корупції дедалі більше зміщується від виключно репресивних заходів до формування комплексної системи профілактики, спрямованої на усунення причин і умов, що сприяють виникненню корупційних правопорушень. Особливого значення у цьому контексті набуває діяльність юридичних осіб публічного права, які реалізують владні управлінські функції та безпосередньо впливають на публічні інтереси.

У процесі трансформації підходів до протидії корупції дедалі більшого значення набуває усвідомлення того, що корупційні правопорушення мають системний характер і формуються внаслідок взаємодії правових, організаційних та управлінських чинників. За таких умов ефективність профілактики корупції безпосередньо залежить від

здатності публічної адміністрації не лише реагувати на вже вчинені правопорушення, а й своєчасно виявляти та нейтралізувати корупційні ризики у власній діяльності, зокрема шляхом належного правового регулювання управлінських процесів.

Особливої уваги в цьому контексті потребує питання формування превентивних механізмів у діяльності юридичних осіб публічного права, оскільки саме на їх рівні відбувається безпосередня реалізація значної частини публічних функцій. Відсутність чітких адміністративно-правових процедур, належного контролю та внутрішніх стандартів діяльності створює умови для виникнення корупційних практик, що зумовлює необхідність комплексного наукового аналізу адміністративно-правових засобів профілактики корупційних правопорушень у цій сфері.

Адміністративно-правове регулювання профілактики корупційних правопорушень щодо юридичних осіб публіч-

ного права потребує комплексного наукового осмислення, оскільки корупційні ризики у цій сфері зумовлюються не лише недоліками правового регулювання, а й особливостями інституційної організації, управлінських процедур та поведінкових моделей суб'єктів публічного управління.

У науковій літературі обґрунтовується міждисциплінарний характер корупції. Так, Теряхін О. В. звертає увагу на те, що корупційна поведінка формується під впливом психологічних чинників, зокрема механізмів раціоналізації та знецінення суспільної шкоди, які дозволяють особі виправдовувати власні протиправні дії [1, с. 395–398]. Зазначена позиція є важливою для розуміння того, що адміністративно-правова профілактика не може обмежуватися лише встановленням формальних заборон або санкцій, а має бути спрямована на створення таких організаційно-правових умов, які мінімізують можливість реалізації психологічних передумов корупції.

Доцільно зазначити, що ігнорування психологічних чинників корупційної поведінки в адміністративно-правовому регулюванні призводить до формалізації профілактичних заходів та зниження їх реальної ефективності. Орієнтація виключно на заборонні або каральні інструменти не враховує особливостей організаційного середовища юридичних осіб публічного права, у межах якого формуються стійкі поведінкові моделі. Тому адміністративно-правові механізми профілактики корупційних правопорушень мають включати не лише нормативні обмеження, а й процедури, спрямовані на зменшення дискреції, підвищення прозорості управлінських рішень та формування внутрішніх стандартів доброчесності, що унеможливають реалізацію психологічних передумов корупції на інституційному рівні.

У цьому контексті особливого значення набуває системний підхід до формування антикорупційної політики. Боршук Т. Є. обґрунтовує, що антикорупційна політика повинна розглядатися як узгоджений комплекс правових, інституційних та управлінських заходів, ефективність яких залежить від реальної інституційної спроможності органів публічної влади [2, с. 19–22]. Формальне ухвалення антикорупційних програм без належного механізму реалізації, на думку автора, не забезпечує зниження корупційних ризиків, що особливо актуально для юридичних осіб публічного права.

Водночас у наукових дослідженнях наголошується на проблемах нормативного забезпечення антикорупційної діяльності. Так, Дубинський О. Ю. та Дубова К. О. зазначають: «Однією з ключових проблем є суперечливість законодавчих норм. Часто закони містять положення, які можуть бути трактовані по-різному, що створює підґрунтя для зловживань у процесі їх застосування» [3, с. 62]. Підтримуючи цю позицію, слід зауважити, що неоднозначність адміністративно-правових норм у сфері публічного управління створює умови для розширення дискреційних повноважень та знижує превентивний потенціал профілактичних заходів.

За таких умов адміністративно-правова профілактика корупційних правопорушень щодо юридичних осіб публічного права втрачає системний характер і перетворюється на сукупність формально закріплених вимог, виконання яких не завжди забезпечує реальне зниження корупційних ризиків. Наявність оціночних понять, відсутність чітких процедур прийняття управлінських рішень та недостатня деталізація адміністративних повноважень створюють можливість для вибіркового застосування норм, що суперечить превентивній спрямованості антикорупційного регулювання.

У цьому контексті доцільно погодитися з підходом, згідно з яким ефективність профілактики корупції безпосередньо залежить від рівня нормативної визначеності та передбачуваності адміністративно-правових приписів. Чітке закріплення управлінських процедур, обмеження

дискреційних повноважень та встановлення прозорих механізмів контролю у діяльності юридичних осіб публічного права мають розглядатися як ключові елементи адміністративно-правового механізму профілактики корупційних правопорушень.

Крім того, неоднозначність законодавчих норм ускладнює діяльність суб'єктів антикорупційної політики, знижуючи ефективність їх взаємодії та координації. За відсутності єдиних адміністративно-правових стандартів профілактики корупції навіть належно створені інституційні механізми не здатні повною мірою реалізувати свій превентивний потенціал, що обумовлює необхідність подальшого вдосконалення нормативного забезпечення антикорупційної діяльності.

Окрім цього, автори наголошують, що «інституційна спроможність органів, відповідальних за реалізацію антикорупційної політики, залишається одним із ключових чинників її ефективності» [3, с. 64]. Зазначене твердження має безпосереднє значення для адміністративно-правового регулювання профілактики корупційних правопорушень юридичних осіб публічного права, оскільки недостатня узгодженість між антикорупційними інституціями та суб'єктами публічного управління знижує ефективність превентивних механізмів.

Нормативно-правову основу профілактики корупційних правопорушень в Україні становить, зокрема, Закон України «Про запобігання корупції», який визначає профілактику як один із ключових напрямів державної антикорупційної політики. Важливим програмним документом є також Антикорупційна стратегія на 2026–2030 роки [5], що спрямована на мінімізацію корупційних ризиків у діяльності суб'єктів публічного управління та посилення превентивної складової антикорупційної діяльності [6].

Водночас слід зауважити, що комплексний і детальний аналіз положень Закону України «Про запобігання корупції», а також Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки з позицій їх системної побудови, практики застосування та ефективності реалізації є надзвичайно широким за змістом і потребує окремого ґрунтовного наукового осмислення. У межах цієї статті зазначені нормативні акти розглядаються не як самостійний об'єкт дослідження, а як базові правові та програмні орієнтири, що визначають загальний напрям розвитку адміністративно-правових механізмів профілактики корупційних правопорушень у діяльності юридичних осіб публічного права. Такий підхід дозволяє зосередити увагу на аналізі концептуальних і проблемних аспектів адміністративно-правового регулювання, не зменшуючи при цьому значення відповідних нормативних і стратегічних документів для формування державної антикорупційної політики.

Разом із тим аналіз чинного адміністративно-правового регулювання свідчить про необхідність подальшого вдосконалення профілактичних механізмів щодо юридичних осіб публічного права. Йдеться, зокрема, про нормативну деталізацію управлінських процедур, чітке розмежування повноважень і відповідальності, а також посилення внутрішнього контролю та підзвітності у діяльності публічних інституцій.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що адміністративно-правове регулювання профілактики корупційних правопорушень юридичних осіб публічного права має розглядатися як комплексний і багаторівневий механізм, спрямований на усунення не лише правових, а й організаційних та поведінкових передумов корупції. Ефективність профілактики у цій сфері залежить від здатності адміністративно-правових засобів впливати на управлінські процеси, обмежувати надмірну дискрецію, забезпечувати нормативну визначеність і формувати внутрішні стандарти доброчесності у діяльності суб'єктів публічного управління.

Застосування виключно формально-нормативних або каральних інструментів не забезпечує належного пре-

вентивного ефекту, оскільки не враховує складну природу корупційних правопорушень та специфіку функціонування юридичних осіб публічного права. У цьому контексті профілактика корупції має бути орієнтована на створення таких адміністративно-правових умов, за яких корупційні ризики мінімізуються на рівні організації управлінської діяльності, процедур прийняття рішень та системи контролю.

Нормативно-правові та програмні документи у сфері запобігання корупції визначають загальні стратегічні орієнтири антикорупційної політики, однак їх практична реалізація значною мірою залежить від якості адміністративно-правового забезпечення на інституційному

рівні. Саме тому подальше вдосконалення профілактичних механізмів має бути спрямоване на нормативну деталізацію управлінських процедур, чітке розмежування повноважень і відповідальності, посилення внутрішнього контролю та підзвітності у діяльності юридичних осіб публічного права.

Загалом удосконалення адміністративно-правового регулювання профілактики корупційних правопорушень сприятиме не лише зниженню корупційних ризиків у діяльності юридичних осіб публічного права, а й підвищенню рівня законності, прозорості та ефективності публічного управління, що відповідає сучасним вимогам розвитку державної антикорупційної політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теряхін О. В. Психологічні чинники корупції. Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ». 2025. № 26. С. 395–398.
2. Борщук Т. Є. *Наукові основи формування антикорупційної політики*. Forestry Education and Science: Current Challenges and Development Prospects. 2025. С. 19–22.
3. Дубинський О. Ю., Дубова К. О. Державна антикорупційна політика: ключові питання реалізації. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*. 2025. № 25. С. 61–66.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
5. Антикорупційна стратегія на 2026–2030 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/antykoriupciyna-strategiya-na-2026-2030-roky/> (дата звернення: 20.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025
 Дата публікації: 31.12.2025